Integriteitsbeleid Tweede Kamer

Inleiding

Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat hun gekozen volksvertegenwoordigers keuzes maken in het publieke belang en niet in hun privébelang. Voor Tweede Kamerleden weegt die verantwoordelijkheid extra zwaar: zij vormen het hoogste beslisorgaan van Nederland. Een nevenfunctie of een omvangrijke aandelenportefeuille is op zichzelf niet ongeoorloofd, maar zonder volledige en controleerbare registratie is niet vast te stellen of belangen elkaar in de weg zitten. Over de jaren is er regelmatig onderzoek gedaan naar de registratie van nevenfuncties, giften en reizen. Die laten regelmatig zien laat zien dat de opgaven onvolledig zijn. In de meest recente analyse, bij het aantreden van de Tweede Kamer in 2025, toonde journalisten van Follow the Money aan dat ten minste elf Kamerleden hun gegevens niet correct hadden opgegeven.[1] Ook worden gedurende het ambt functies aangenomen door Kamerleden. Die functies worden door journalistiek onderzoek aan het licht gebracht en aan de kaak gesteld.[2]

De Tweede Kamer wordt al langer op de gebreken in dit regime gewezen. De in 2026 gepubliceerde National Risk Assessment van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) identificeert dertien hoogrisicogebieden voor corruptie in Nederland. Politieke ambtsdragers vormen daarin een hoog-risicocategorie, terwijl voor deze groep juist de minst bindende regels gelden. Ook GRECO, de anti-corruptiewaakhond van de Raad van Europa, wees Nederland in haar vierde evaluatieronde op tekortkomingen in het integriteitsbeleid voor parlementsleden.[3]

TI-NL pleit daarom voor heldere regels, transparante en doorzoekbare registers en adequate handhaving van de registratieverplichtingen voor nevenfuncties, geschenken, buitenlandse reizen en andere relevante belangen. Dit is essentieel voor het versterken van het vertrouwen in de democratie. De Tweede Kamer kent openbare registers waarin Kamerleden hun nevenfuncties, neveninkomsten, geschenken en buitenlandse reizen moeten opgeven. Om de toegankelijkheid tot informatie uit deze registers voor burgers en journalisten te vergroten en toezicht op potentiële belangenverstrengeling mogelijk te maken, ontwikkelde TI-NL Integrity Watch (www.integritywatch.nl). In deze paper presenteren wij de bevindingen op basis van recente data van integritywatch.nl.

De cijfers

Nevenfuncties en relevante belangen

De opgave van Kamerleden laat zien dat 69.3% van de Tweede Kamerleden een of meer nevenfuncties heeft. Slechts enkele Kamerleden hebben bezoldigde functies.

Het probleem is niet zozeer het bestaan van nevenfuncties als wel de kwaliteit van de opgave: relevante informatie ontbreekt. De feitelijke invulling van een functie, de sector waarin men werkt en de hoogte van de bezoldiging blijven regelmatig onvermeld. Daarmee is precies díe informatie afwezig die nodig is om de (schijn van) belangenverstrengeling te kunnen beoordelen.

Dat geldt ook waar het gaat om belangen zoals vermogen of aandelen. Een kwestie die in 2024 veel stof deed opwaaien. Destijds bleek uit een interne memo van de Tweede Kamer dat de opgave van vermogen (inkomen uit Box 2 en Box 3) “in sommige gevallen” opgegeven moeten worden .[4] De oud-directeur van de anti-corruptiewaakhond GRECO stelt dat dit “absoluut niet voldoet” aan de afspraken die Nederland heeft gemaakt met GRECO.[5] Zo staat in het register bijvoorbeeld een aandeelhouderschap in een B.V. met vastgoedactiviteiten waarbij niet duidelijk is of daar inkomsten tegenover staan en een eenmanszaak waarvan de activiteiten in het geheel niet zijn gespecificeerd.

[1] https://www.ftm.nl/artikelen/kamerleden-weer-in-de-fout-met-bijbanen-en-neveninkomsten?share=303GIFYIzBJcP2Ws%252BglpsMQR4vi1DD1U0Gb6UicQjr%252FJSgYm%252FqbNUKgB8B
[2] https://www.hpdetijd.nl/nieuws/politiek/48396/cda-landbouwwoordvoerder-weigert-uitleg-over-mogelijke-belang en https://nos.nl/artikel/2629177-vvd-kamerlid-legt-nevenfunctie-neer-na-vragen-over-belangenverstrengeling
[3] https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8edfc71e-a9ba-437b-ad82-84831a1fc025/pdf
[4] Het onderzoek naar de nevenfuncties en inkomsten van Kamerleden https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13969/artikel/2514287-nieuwsuur-onderzoek-naar-nevenfunctieregister-kamerleden, de klacht van TI-NL naar aanleiding van de bevindingen https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13969/artikel/2514764-klacht-bij-anti-corruptiewaakhond-over-nevenregister-kamer en de interne memo van de onafhankelijk adviseur integriteit Tweede Kamer: https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/2025-03/20240317%20Notitie%20onafhankelijk%20adviseur%20integriteit%20aan%20de%20Voorzitter%20inzake%20recente%20advieslijn%20registraties.pdf
[5] Het evaluatierapport van de vierde ronde van de GRECO en relevante *compliance reports* zijn te vinden via: https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-4

Precies waar het gaat om zulke aanzienlijke persoonlijke belangen is openheid noodzakelijk om de (schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen.

Geschenken

In de huidige Kamerperiode registreerden Tweede Kamerleden in totaal 315 giften. Iets meer dan de helft van de Kamerleden (51.3%) gaf geen enkele gift op. De verdeling over fracties per fractie loopt sterk uiteen: de grootste coalitiepartij D66 ontving 55 giften en de VVD registreerde er 148. Dat zegt echter niet alles, partijen hebben verschillend beleid met betrekking tot giften. Zo registreert de VVD alles en heeft de Partij voor de Dieren (PvdD) geen giften geregistreerd omdat zij een actief beleid dat zij geen giften accepteren. Zij sturen alle ontvangen giften terug.

De gedragscode van de Tweede Kamer schrijft voor dat Kamerleden voordelen en giften die een waarde van 50 euro te boven gaan moeten registreren. TI-NL ziet dat de waarde van een gift nog regelmatig niet wordt geregistreerd. Bij giften zoals een kaartje voor een sportevenement is het veelal evident dat dit een hoge waarde heeft. Het is belangrijk dat de waarde duidelijk is, bij twijfel kan de waarde opgevraagd worden.

Sommige Kamerleden registreren ook giften ver onder de drempel van 50 euro. Carolina van der Plas (BBB) is koploper. Zij registreert haar giften heel secuur: van een stamppot-stamper van tien euro tot een Gelderse Poort Diner met een waarde van 100 euro. TI-NL verwelkomt de zorgvuldigheid waarmee sommige Kamerleden het giftenregister invullen. Tegelijkertijd bestaat er ook een risico op vertroebeling van de data: registraties onder de drempel lopen door elkaar met registraties van duurdere giften. Dit kan het opsporen van daadwerkelijke integriteitsrisico's bemoeilijken. Kamerleden moeten een betere balans vinden. Een spreekwoordelijke chocoladereep is Kamerleden op zijn tijd van harte gegund en doet niet direct af aan de integriteit van het Kamerwerk.

Buitenlandse reizen

Tweede Kamerleden maakten in deze Kamerperiode in totaal 45 reizen. Van die reizen waren er 25 op uitnodiging van of gefinancierd door een derde partij. Het gaat daarbij overwegend om politieke werkzaamheden, partijcongressen en werkbezoeken aan buitenlandse zusterpartijen. Ook hier blijkt het begrippenkader onduidelijk: reizen die door de Tweede Kamer zelf zijn betaald, worden door sommige leden onder de noemer 'derde partij' geregistreerd. Wanneer de basisdefinities niet eenduidig zijn, is vergelijking tussen Kamerleden onmogelijk en verliest het register waarde als controlerend instrument

De gedragscode, toezicht en handhaving schieten tekort

De situatie lijkt sinds TI-NL de laatste analyse deed in 2020 enigszins verbeterd. Destijds was het toezicht nog aanzienlijk zwakker georganiseerd. Sinds 2021 beschikt de Tweede Kamer over een Gedragscode en het onafhankelijk College van onderzoek integriteit. De gedragscode is echter onvoldoende bindend en specifiek. Ook zien we nog regelmatig overtredingen en wordt er niet proactief toegezien op heldere en eenduidige registraties. De handhaving blijft in opzet ook reactief. Het College komt pas in actie na een melding, kan niet op eigen initiatief onderzoek starten (inc. het opvragen van stukken), en kan sancties uitsluitend vóórstellen — de Kamer stemt er vervolgens zelf over. Met die reden doet TI-NL enkele aanbevelingen om het systeem te versterken.

Aanbevelingen aan de Tweede Kamer

1. **Stel een duidelijk norm voor de registratie van vermogen en andere relevante belangen.** Voeg een apart vermogensregister toe aan de openbare registers. Stel vervolgens heldere normen, zoals het openbaren van financiële belangen die 5% of meer van het persoonlijk vermogen uitmaken en een aanmerkelijk belang in een bedrijf (wettelijke norm van 5%). Kamerleden moeten momenteel al hun nevenfuncties registreren.
2. **Maak de handhaving van de regels onafhankelijk en zorg voor afschrikkende sancties.** Het is een weeffout dat de Kamer per stemming beslist over sancties tegen haar eigen leden. Dit maakt veroordeling van integriteitsschendingen politiek. Maak de handhaving daadwerkelijk onafhankelijk van de Tweede Kamerleden zelf en geef hen de bevoegdheid om sancties op te leggen bij het uitblijven van registraties. Bij het uitblijven van de registratie van een nevenfunctie of zakelijk belang, zou deelname aan het debat verboden moeten worden net zolang tot de registratie is gedaan.
3. **Geef het toezichtsorgaan een eigen onderzoeksbevoegdheid voor proactief onderzoek.** Stel het College van onderzoek integriteit in staat om proactief toezicht te houden op de volledigheid van de registers en de bevoegdheid om zelfstandig onderzoek in te stellen. Bij vermoedens van overtredingen zouden zij in staat moeten zijn om relevante bewijsstukken van Kamerleden op te vragen en Kamerleden bij serieuze overtredingen onder ede te overhoren.

4. **Standaardiseer de registratie en zorg dat registraties bewaard blijven.** Het Openbare Registers moet makkelijk toegankelijk zijn. Het is momenteel al zo dat het register met een computer leesbaar is (middels een Automatic Processing Interface), dat is positief. De inhoud van de data is echter slecht gestructureerd en Kamerleden vullen het register niet altijd op dezelfde manier in. Standaardiseer de opgave in de registers zo veel mogelijk met op zijn minst: een vermogensregister, verbeterde opgave van de aard van de nevenwerkzaamheden, verplichte opgave van de bezoldiging in euro's per jaar (ook als het 0 euro is) en creëer een apart (verplicht) veld voor de registratie van de waarde van een gift wanneer het een bekende waarde heeft.

Methodologie:

Transparency International keek naar alle geregistreerde informatie in de openbare registers van 12 november 2025 tot 1 juli 2026. Deze gegevens zijn openbaar toegankelijk via het OpenData platform van de Tweede Kamer. TI-NL visualiseert deze data op IntegrityWatch.nl en voegt er relevante inzichten aan toe. De cijfers in deze paper komen van het platform.